

prac określających kilka głównych kierunków zainteresowań francuskich historyków prawa a zwłaszcza wzrost badań nad problematyką XIX wieku.

STANISŁAW SALMONOWICZ (Toruń)

Les destinées du Jury criminel, sous la redaction de Rénée Martinage et Jean-Pierre Royer, Hellemmes 1990, ss. 274.

Omawiana publikacja to owoc zorganizowanego przez redaktorów książki (kierujących Centre d'histoire judiciaire na Uniwersytecie Lille II) kolokwium w maju 1989 r. Poza wstępem i próbą uwag podsumowujących kolokwium (pióra Ph. Roberta) otrzymaliśmy łącznie 15 referatów, także autorów spoza Francji, które podzielono na trzy grupy tematyczne: I. Problemy narodzin jury w prawie karnym. I tu szczególnie zasygnalizujemy następujące teksty: A. Padoa-Schioppa, *Robespierre et le jury*; J. Imbert, *Les jurys criminels sous la Terreur*; J.P. Royer, *Et le jury civil?* - II. *Le jury au XIXe siècle, jury et démocratie, jury et politique criminelle*. M. Debaere przedstawił stanowisko prasy wobec ławy przysięgłych w latach 1830-1847, B. Schnapper rozważył pozycję społeczną przysięgłych w latach 1840-1860, a R. Martinage ciekawe losy ławy przysięgłych w praktyce prawnej francuskiego imperium kolonialnego. III. Grupa trzecia to teksty poświęcone nowoczesnym aspektom funkcjonowania ławy przysięgłych i sporów toczonych wokół tej instytucji. M. in. Ph. Britton przedstawił społeczną sytuację brytyjską, P. Lombard procesy demokratyzacji w składzie ławy przysięgłych a J. Saunier stosunek adwokatów i przysięgłych do siebie. Można powiedzieć, iż otrzymaliśmy w sumie prawdziwie porównawczy zbiór studiów. Zabrakło niestety tekstów niemieckich i wypowiedzi o sytuacji w Europie środkowo-wschodniej. Redaktorzy tomu uznali, nie bez racji, iż ława przysięgłych to jedna z najbardziej zaskakujących kwestii w historii wymiaru sprawiedliwości. Instytucja ta, tak długi czas apolożowana przez demokratów, straciła wkrótce swój czar, stała się przedmiotem bezpardonowych krytyk. Obecnie we Francji obserwuje się wyraźnie odwrót od koncepcji ławy przysięgłych, której zakres kompetencji jest stale ograniczany. Podsumowujący obrady socjolog P. Robert nie sformułował przecież żadnego własnego stanowiska w tej sprawie i problem, nie tylko we Francji, pozostaje nadal otwartym i stąd potrzeba studiów analitycznych obrazujących współczesną i historyczną rolę sądów przysięgłych, co ułatwi niewątpliwie reformy, choć można wątpić, czy zostaną one wprowadzone w tych krajach, w których obraz ławy przysięgłych sprzął się mocno z narodową tradycją ochrony przez sądy praw człowieka w całkowitej niezależności wobec wszelkiej innej władzy niż sądowa.

STANISŁAW SALMONOWICZ (Toruń)

I. M. Carbasse, *Introduction historique au droit pénal*, Paris 1990, ss. 356.

Rozkwitająca francuska szkoła badań nad historią prawa karnego francuskiego nie dysponuje do chwili obecnej żadnym nowoczesnym i zarazem wszechstronnym podręcznikiem historii prawa karnego francuskiego, obejmującym nie tylko okres Starego Porządku, lecz i XIX-XX w. Do niedawna tradycyjnie uważano, iż epoka od 1789 r. (a w każdym razie od 1810 r.) do historyków prawa karnego nie należy i nieliczni historycy prawa karnego zajmowali się z reguły problematyką medycystyczną bądź epoką Ordonansów Colberta. Prawo karne i praktyka wymiaru sprawiedliwości epoki Rewolucji Francuskiej czas długi interesowały jedynie historyków a nie prawników. W jakiej